

Gospodarstvena priloga.

Priložena od kat. tiskovnega društva 4. štev. „Slov. Gospodarja“.

L. 1888.

26. januarija.

Štev. 1.

Poročilo o delovanju cesarjevič Rudolfovega sadjerejskega društva za Spod. Štajar.

(Konec.)

Visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo, kateremu gre topla zahvala slovenskega prebivalstva, je tudi društvu darovalo 50 iztisov te knjige na povoljno razpolaganje. Društvo je ta lep dar po slav. okrajnih šolskih svetih tako razdelilo, da ste v vsakem šolskem okraju v področju okrožne sodnije Celjske dobili dve šoli po en iztis.

Visoko c. kr. ministerstvo pa ni samo s tem pokazalo društvu svoje naklonjenosti, temuč ga je tudi izpoznavši njegove za blagor poljedelskega prebivalstva lepe namene visokodušno podpiralo, za kar se mu tukaj izreka iskrena zahvala. Pri tej priložnosti nam je radostno omeniti, da je vis. deželni zbor štajarski tudi podpiral društveno delovanje, ravno tako slav. okrajni zastopi v Celju, v Ptuj, v Kozjem, v Slov. Gradcu, na Vranskem, v Ormožu ter slav. posojilnice v Celju, v Sevnici in v Mariboru; pa tudi posamezniki so, prepričani o blagem namenu društvenem, podpirali njegovo podjetje, med poslednjimi gré pač največa zahvala Nj. ekscelenci, premilostnemu gospodu dr. J. Maksimilijanu Stepischneggu, knezoškofu v Mariboru — vsem podpirateljem najtopleja zahvala!

Predno poročilo končamo, nam je še na vesti vodilo, po katerem se hočemo ravnati v bodoče.

Glavni namen društva je stiskanemu kmet-skemu stanu na pomoč priskočiti ter mu iz bede pomagati v blagostan — kmetški stan je eden najvažnejših stebrov v državi, kateri pa je dokaj nekdanjih dohodkov ali popolnoma izgubil ali pa so se mu zdatno skrčili; stroški pa so se mu obilno pomnožili. Sadjarstvo pa je krepka žila, katera bode — ako Bog dá — odprla dohodkom v našo deželo novo pot, ter donašala lep dobiček.

Z zadovoljnostjo opazujemo leto za letom več domačih in tujih kupcev, ki obiskujejo zeleno Štajarsko ter kupujejo sadje, katero si je že pridobilo dobro ime na blizo in daleč.

Društvo si hoče prizadevati, da si to dobro ime ne le ohrani, temuč ga še povzdigne. Le najboljše ovočje (sadje), najskrbneje spravljeno, naj se razpošilja. Razven domačih treh plemen, po kojih se največ povprašuje, sevniške voščenke, štajarski mošancelj in trdika — zadnja se po-

šilja v Italijo in Indijo, pa njena lepa unajnost jo več priporoča, kakor njen okus — naj se le malo drugih plemen vzgojuje. Priporočali bi angleško zimsko, zlato parmeno, kanadsko reneto, veliko kaselsko reneto, rumeni belefler, Ribstonov peping, od zgodnjih plemen pa astrakan, rudeči in plamenasti kardinal. Ne veliko število plemen, ampak od vsakega plemena — po večo množino naj se postavi na trg — na prodaj.

Če tudi naj bi bila jabolka glavni sad v naših vrtih, vendar ne smemo družih sadnih plemen popolnoma pogrešati. Po nekaterih legah bi se morda češnje, češplje, slive za izvažanje dobro sponesle. Tudi oreh ima svoje lege, kjer dobro obrodi; pozne hruške, breskve, donašajo tudi lep dobiček na posameznih krajih.

Začasno povpraševanje po sadji, ki je za stiskanje (prešanje), da daje pijačo, naj nas nikar predaleč ne izpelje! Sadimo raji izvrstno namizno sadje, pri spravljanju in odbiranju itak dosti odpade, kar pa je za stiskanje (prešanje) tudi dobro.

In če bi se ta naš glas uresničil, potem cesarjevič Rudolfovo sadjerejsko društvo obilnim naročilom in zahtevam ne bo moglo več zadostovati, za to pa nasvetujemo, da naj se ustanove drevesnice v občinah, okrajnih in pri grajščinah; mi bomo z veseljem postrezali z nepožlahtnjenimi drevesčeki, zlahtnimi cepiči in z drevesi za cepiče.

Društvo je pripravljeno po vsej moči na roko iti sè svetom in dejanjem onim, ki hočejo takšni vrt ustanoviti.

Da se plemena in njih vrednost bolj spoznavajo, naj se napravljajo razstave; kdor več vé, naj podučí sosedo, da prej dosežemo večih uspehov.

Naše društvo ima samo in edino le povzdigo sadjarstva na Spod. Štajarju pred očmi.

Z dnevnimi vprašanji, s politiko se naše društvo ni nikoli pečalo, pa tudi zanaprej se ne misli spuščati na to polje. V krogu našega društva ima vsakdo prostor, kdor ima le veselje in ljubezen do sadjereje, naj že bo političnega mišljenja kakoršnega hoče. Naše društvo je v prvo namenjeno kmetijskemu stanu v podporo, zato se uljudno vabijo k obilnemu pristopu vlč. duhovščina, posestniki in sploh vsi, ki pridejo v dotiko s kmetijskim prebivalstvom — da pospešujejo društvene namene.

ni dobro, če se prepusti napetim Nemcem za malovredno podlago.

Zadnja leta jelo mu je pešati truplo in da si mu je eno oko že bilo službo odreklo, zato še vse eno ni odložil peresa ter je še prej, kakor slej delal od jutra do večera — za slov. ljudstvo. Lani meseca decembra pa ga je priklenila bolezen na postelj in blagi mož je v njej veliko trpel. Več pa, kakor bolezen, prizadejala mu je skrb, kaj bode za slov. ljudstvo, če ne najde mož, ki ga bodo branili zoper hudo silo, katero mu dela ravno v teh dneh nesrečno strankarstvo — strankarstvo, ki je le mogoče pri ljudéh, ki nimajo ne vere, ne kršč. ljubezni.

Še le, ko je vedel, da ostane njegov list, krepki „Mir“, odleže mu nekaj, toda ne za dolgo. V ponedeljek, dne 16. januarja vzdihne blagi mož svojo dušo ter se poda na večni pokoj. Naj mu bodo v večni spominj njegove lastne besede. „Predragi“, rekel je lani pri zlati maši. „predragi, kmalu, prej ali slej bote slišali: Einspielerja so pokopali! Oj prosim vas, kedar to slišite, tedaj nikar ne pozabite na me, tedaj molite za me in obljubim vam, da tudi jaz, ako pridem po božjem usmiljenju v nebesa, ne pozabim vas v nebesih, ne pozabim slov. ljudstva, ki mi je nad vse predrago“.

Večnaja mu pamjet!

Ali uradujejo gosp. c. kr. notarji v Ptuju za Slovence slovenski?

Ni še dolgo temu, kar smo Slovenci povpraševali, ali slovenščina, naš materni jezik, kaj velja pred sodnijsko gospodo in pred politično oblastjo, ali ima listina ali pismo, katero spiše za Slovence notar ali advokat slovenski, tisto veljavo, kakor nemško pisana listina ali pismo. Zdaj kaj takega več ne vprašamo, ker nas skušnija uči, da slovensko pisana listina ali pismo ravno toliko velja, kakor nemška in da Slovencu le slovenska pisma ugajajo, ker so edina za Slovence razumljiva. Kako bi drugače bilo mogoče? Kar vidim sam, to vem, da je tako, sicer pa zna Bog, kako stoji v pismu!

Pravi Slovenec zaradi tega terja v vsakem uradu, kjer ima opraviti, da se za njega pišejo zapisniki slovenski, da vé, kaj podpiše, da c. kr. notarji in advokati delajo za njega slovenske listine in pišejo vsa druga pisma slovenski. To je pravega Slovence pravica in dolžnost, ker sicer se zaničuje sam in podlaga je tujčevi peti!

Slovcu tudi ni treba prosjati za svoje pravice, ker je ravno tako avstrijskega cesarja podanik, kakor Nemeč, Madžar in Lah; on sme tako po konci nositi glavo, kakor jo nosijo drugi avstrijski državljani.

V tej zavesti podal se je pred kratkim

posestnik iz slovenskih goric, kateremu je žena umrla, k c. kr. notarju dr. Filaferru v Ptuj, ker je bil zaradi zapuščinske razprave poklican. On terja mirno in pohlevno, da spiše g. notar zapuščinski zapisnik slovenski. Ali glejte, kaj se zgodi! G. c. kr. notar, ki živi že toliko let od Slovencev, ni hotel napisati slovenskega zapuščinskega zapisnika, ker tega ne zna; raztogotil se je in je kričal, da ne bode nikdar slovenskega zapisnika napisal. Ker pa mož, ki je terjal slovenski zapisnik, nemškega ni hotel imeti, katerega mu je ponujal g. notar, je zapustil pisarno in šel je mirno domu.

G. notar pa je napisal poročilo do c. kr. okrajnega sodišča, katero mu je bilo razpravo izročilo, toda to je v poročilu zamolčal, zakaj se razprava ni pred njim vršila. Zapuščino razpravljala je potem sodnija, vdovec dobil je slovenski zapisnik in je dosegel to, kar je hotel imeti.

Ravnanje g. c. kr. notarja treba si je zapomniti, in vsakdo vé, zakaj da je to potrebno. Dodati temu golemu poročilu nočemo ničesar, ker bi sicer morali izpregovoriti dosti ostrih besed, kar bi bilo čitateljem v škodo, ker lista ne bi dobili v roke. Uspeh pa, katerega je dosegel mož Slovenec, naj nas uči, da moramo biti trdni, kjer hodi za naše pravice.

Gospodarske stvari.

Katero je bolje, krone sadnih dreves pri presajanju porezati ali prvo leto neobrezane pustiti?

Zadnja leta začeli so gospodarji prav marljivo sadno drevje saditi. Ni še pa zadosti, da smo drevo dobro vsadili, temveč moramo ga še nadalje oskrbovati, in največ odvisno je še od obrezovanja.

Mnogokrat beremo, da sadjerejci še niso ednih misli, eni so za obrezovanje in drugi nasproti. Tudi vidimo večjidel novo nasajeno drevje neobrezano. O tem hočem torej nekaj iz svoje skušnje poročati.

Nasprotniki obrezovanja pravijo, da je prvo leto drevce še slabo; ker se mu nekaj korenin poreže in rani, kako bi potem rasti zamoglo, ko bi mu še veje do 4. očesa porezali? To je ravno nasprotno.

V spomladi leta 1883 nasadil sem okoli 100 jabelčnih dreves in vse, razun 5, sem do štrtega očesa okrajšal. Sosedje so se mi smejali, češ: Tako lepe vrhe, pa poreže ali ni to škoda? Vsi porezani so pognali do dva čevlja dolge mladike, katere sem drugo leto spet za tretjino okrajšal in vsled tega dobili so čvrste krone.

Neporezani so pa le komaj malo pognali in drugo leto cveli. Ker so le slabo rastli, sem